

Publiczne prawo ochrony konkurencji a nowe techniki i technologie na przykładzie wykorzystania danych lub ich baz, świadczenia usług cyfrowych lub zastosowania sztucznej inteligencji

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie

Wraz z coraz powszechniejszym wykorzystaniem nowych technik i technologii w licznych sektorach gospodarki na znaczeniu zyskuje problematyka wpływu ich zastosowania na warunki konkurencji na rynku. Wykorzystanie powyższych zasobów przedsiębiorstw może kreować zupełnie nowe rynki, które mogą powstać dzięki wykorzystaniu nowych technik, technologii, stanowić nową formę prowadzenia działalności gospodarczej, np. poprzez oferowanie towarów bądź usług w sposób dotychczas nierozpowszechniony, lub ulepszać dotycząc istniejące i oferowane produkty. Niezależnie od powyższego wydaje się zasadne stwierdzenie, że nowe techniki lub technologie stają się narzędziem lub efektem prowadzenia działalności gospodarczej, mającym niebagatelny wpływ na pozycję rynkową przedsiębiorców, a w rezultacie również na konkurencję rozumianą jako zjawisko rynkowe.

Nowe techniki i technologie często stanowią przedmiot ochrony praw własności intelektualnej. W efekcie niebagatelny wpływ na problematykę objętą tematem monografii ma relacja pomiędzy prawem antymonopolowym a prawem własności intelektualnej.

Jednym z zasobów, którego umiejętność adekwatnego wykorzystania zyskuje w ostatnim czasie na znaczeniu, jest dostęp do danych, w szczególności pozyskiwanych lub generowanych przez użytkowników w trakcie ich aktywności internetowych. Wartość ekonomiczna danych, zarówno osobowych, jak i nieosobowych, i umiejętność ich przetworzenia, w sposób umożliwiający pozyskanie rynkowo atrakcyjnych informacji, staje się stopniowo determinantą sukcesu rynkowego¹; w ten sposób można pokrótce zdefiniować pojęcie gospodarki opartej na danych. Powyższa eksplikacja została przyjęta również na potrzeby niniejszego opracowania.

Zagadnieniem ściśle związanym z powyższym pojęciem jest problematyka przedsiębiorców świadczących usługi cyfrowe, tj. podmiotów obrotu gospodarczego, którzy realizują usługi zawierane w całości online, ale podlegające wykonaniu zarówno online, jak i offline.

Co więcej, techniką zyskującą ostatnio na znaczeniu, zwłaszcza w aspekcie ekonomicznym, staje się sztuczna inteligencja (*artificial intelligence* – AI) związana

¹ European Commission, Competition policy for the digital era report by Jacques Crémer, Yves-Alexandre de Montjoye, Heike Schweitzer, 2019, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/21dc175c-7b76-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en> (dostęp: 26.1.2024 r.), s. 35.

z tzw. czwartą rewolucją przemysłową². Jej rozwój i coraz szersze zastosowanie stanowią istotne wyzwanie zarówno dla społeczeństw, jak i prawodawców³. Na marginesie należy w tym miejscu zaznaczyć, że fundamentem dla rozwoju sztucznej inteligencji jest dostęp do danych⁴, w tym *big data*, czyli związanego z dostępem do ogromnych ilości danych sposobu ich gromadzenia, porządkowania, analizowania i wykorzystywania pozyskanych wniosków⁵.

Omówienie trzech zasygnalizowanych powyżej technik i technologii łącznie uzasadnione jest, po pierwsze, względami metodologicznymi. Nie jest możliwe omówienie zagadnienia publicznego prawa ochrony konkurencji w odniesieniu do wszystkich występujących w obrocie gospodarczym nowych technik i technologii chociażby z uwagi na fakt, że nie istnieje żaden zamknięty katalog mogący stanowić wiarygodną podstawę tak określonego tematu. Po drugie, tytułowe techniki i technologie są ze sobą ściśle związane z perspektywy technicznej. Przykładowo dostęp do danych i pozyskanych z nich informacji, w wyniku m.in. przetwarzania danych zarówno osobowych, jak i nieosobowych, stanowi podstawę dla rozwoju i treningu sztucznej inteligencji. Natomiast omówienie w pracy problematyki świadczenia usług cyfrowych związane jest z faktem, że sztuczna inteligencja może być kwalifikowana jako usługa, co zostało zresztą omówione w monografii, z perspektywy uznania, że AI jako usługa może być formą regulacji prawnej sztucznej inteligencji w systemie prawa. Co więcej, wiele usług cyfrowych może być skutecznie realizowanych w wyniku uprzedniego pozyskania i przetworzenia danych. Ponadto kumulatywne omówienie zagadnień związanych z wykorzystaniem danych lub ich baz, świadczeniem usług cyfrowych lub zastosowaniem sztucznej inteligencji pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy fakt, że trzy wskazane w tytule nowe techniki i technologie są ze sobą powiązane technicznie, sprawia, że implikują one wspólną problematykę prawną z perspektywy zastosowania względem nich prawa antymonopolowego.

² K. Schwab, *The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond*, 14.1.2016, <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/> (dostęp: 26.1.2024 r.).

³ Ponadto sztuczna inteligencja jest obciążona silnym wyobrażeniem co do jej właściwości, usposobienia bądź uzewnętrznienia, stworzonym przez kulturę popularną, a przede wszystkim literaturę i filmy *science fiction*. To właśnie z tekstów kultury zaczerpnięto najpopularniejszą koncepcję utożsamienia sztucznej inteligencji z robotem, która jest zdecydowanie mylnym założeniem, ponieważ jest to jedynie jedna z możliwości nadania jej jakiegokolwiek postaci. Zob. M. Janowska, *Podmiotowość prawna sztucznej inteligencji?*, w: A. Bielska-Brodziak (red.), *O czym mówią prawnicy, myśląc o podmiotowości*, Katowice 2015, s. 174.

⁴ European Commission, *Competition policy*, s. 24.

⁵ M. Rojszczak, *Ochrona prywatności w cyberprzestrzeni z uwzględnieniem zagrożeń wynikających z nowych technik przetwarzania informacji*, Warszawa 2019, s. 392; Autorité de la Concurrence, *Bundeskartellamt, Competition Law and Data*, 10.5.2016, https://www.autoritedelaconcurrency.fr/sites/default/files/Big_Data_Papier.pdf (dostęp: 26.1.2024 r.), s. 4.

Wykorzystanie wyżej wymienionych technik i technologii może stać się czynnikiem umożliwiającym uzyskanie znaczącej pozycji na rynku, w tym monopolu, co w efekcie będzie miało wpływ na konkurencję. Zjawisko to potęguje efekt sieci, będący pojęciem charakterystycznym dla analizy rynków nowych technik i technologii, który może sprawić, że wejście na dany rynek właściwy nowych podmiotów konkurencyjnych może być wysoce utrudnione, a w skrajnych przypadkach uniemożliwione. Wykorzystanie danych, ich baz, usług cyfrowych lub AI już aktualnie sprawia, że przedsiębiorca znajduje się w posiadaniu nie tylko danych pozyskanych bezpośrednio od użytkowników, ale również informacji pozyskanych w wyniku interpretacji tych danych, co w sposób istotny może wzmocnić jego pozycję na rynku.

Celem opracowania jest omówienie problematyki wykorzystywania danych, ich baz, świadczenia usług cyfrowych i wykorzystywania sztucznej inteligencji z punktu widzenia publicznego prawa ochrony konkurencji, przy zastosowaniu zasygnalizowanego powyżej podejścia, uwzględniającego aspekty techniczne wskazanych w tytule opracowania nowych technik i technologii. Poruszona problematyka ma za zadanie umożliwić weryfikację możliwości skutecznego zastosowania prawa antymonopolowego względem tytułowych trzech technik i technologii, a w rezultacie odpowiedzieć na pytanie, czy publiczne prawo ochrony konkurencji jest w wystarczającym stopniu dostosowane do wyzwań, jakie generuje rozwój tytułowych nowych techniki i technologii, a jeśli nie – to czy konieczne są zmiany legislacyjne w tym zakresie lub jakiegokolwiek inne modyfikacje, np. w podejściu organów antymonopolowych.

W celu rozstrzygnięcia zarysowanego powyżej problemu badawczego konieczne będzie udzielenie odpowiedzi na pytania pomocnicze.

1. W zakresie kwalifikacji prawnej danych i ich baz z perspektywy publicznego prawa ochrony konkurencji: czy zakres przedmiotowy art. 2 OchrKonkurU powinien zostać *explicite* rozszerzony o umowy, których przedmiotem jest wykonywanie praw względem baz danych chronionych *sui generis* oraz czy pożądane jest traktowanie zbiorów danych niespełniających przesłanek ochrony prawnoautorskiej lub ochrony *sui generis* jako *know-how*?

2. W zakresie wykorzystania danych lub ich baz w odniesieniu do zastosowania prawa antymonopolowego: czy wykorzystanie danych lub ich baz może naruszać prawo ochrony konkurencji, czy OchrKonkurU powinna znaleźć zastosowanie względem organów administracji publicznej posiadających dane w wyniku realizacji zadań ustawowych oraz czy dostęp do danych powinien być, ze szczególnym uwzględnieniem, brany pod uwagę w trakcie kontroli koncentracji?

3. W zakresie działalności przedsiębiorców świadczących usługi cyfrowe: czy działalność przedsiębiorców świadczących usługi cyfrowe wymaga zmian w wyznaczeniu rynku właściwego oraz czy wprowadzenie instytucji prawnej strażnika dostępu wraz z dodatkowymi rygorami prawnymi jest rozwiązaniem pożądanym?

4. W zakresie zastosowania sztucznej inteligencji z perspektywy publicznego prawa ochrony konkurencji: czy zastosowanie sztucznej inteligencji może wpłynąć

na wyznaczenie rynku właściwego oraz czy wykorzystanie jej może naruszać prawo ochrony konkurencji?

Podstawę źródłową opracowania stanowi prawo polskie oraz unijne; punktowo, w zależności od poruszanej tematyki, omówione zostały zagraniczne akty prawne, w zakresie uzasadnionym omawianą problematyką. Dobór zaprezentowanych w opracowaniu uzasadniony jest przede wszystkim znaczeniem ekonomicznym wskazanych państw w zakresie poszczególnych nowych technik i technologii, a – we wskazanych przypadkach – także ich przynależnością do odmiennego od kontynentalnego systemu prawa, tj. porządku *common law*.

Kolejnym źródłem opracowania jest dorobek doktryny polskiej i zagranicznej w zakresie problematyki objętej tematyką pracy, a następnie orzecznictwo sądów krajowych oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także praktyka decyzyjna organów antymonopolowych, w tym w szczególności Komisji.

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl